Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
PEDRO CRUZ VILLALÓN
föredraget den 2 februari 2012 [1]

Mål C-514/10

Wolf Naturprodukte GmbH
mot
Sewar spol. sro

(begäran om förhandsavgörande från Nejvyšší soud České republiky (Republiken Tjeckien))

”Verkställighet av domar på privaträttens område — Tidsmässig tillämpning av förordning (EG) nr 44/2001 — Artikel 66 — Skyldighet att verkställa en dom som har meddelats i en annan medlemsstat innan den stat där verkställighet begärs blev medlem i Europeiska unionen”

I – Inledning

1. Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område [2] trädde i kraft den 1 mars 2002. [3] Oaktat detta anges det i artikel 66 i denna på vilka förfaranden och domar som förordningen tidsmässigt sett är tillämplig (*ratione temporis*). Såsom framgår av titeln handlar bestämmelserna i förordningen främst om att bestämma domstols behörighet och om erkännande samt verkställighet av domar.

2. Med anledning av en ansökan om verkställighet i Republiken Tjeckien av en dom som meddelats i Österrike, undrar den hänskjutande domstolen i korthet huruvida den ifrågavarande bestämmelsen ska tolkas så, att det är tillräckligt att förordningen vid tidpunkten då domen meddelades hade trätt i kraft i den stat vars domstol meddelade domen för att den ska vara tillämplig och att det inte spelar någon roll om förordningen hade trätt i kraft i den stat där verkställighet begärs.

3. Som jag ska försöka visa nedan handlar frågan i praktiken om under vilka förutsättningar bestämmelserna i artikel 66 är tillämpliga i de stater som blev medlemmar i unionen efter det att förordningen hade trätt i kraft, vilket inte uttryckligen anges i förordningen. Det är också denna fråga som främst är av intresse i förevarande mål.

II – Tillämpliga bestämmelser

A – *Unionsrätten: förordning nr 44/2001*

4. Skäl 5 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”Den 27 september 1968 ingick medlemsstaterna, inom ramen för artikel 293 fjärde strecksatsen i fördraget, Brysselkonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, senare ändrad genom konventioner om nya medlemsstaters anslutning till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen). Den 16 september 1988 ingick

1 — Originalspråk: spanska.

2 — EGT L 12, 2001, s. 1, nedan kallad förordning nr 44/2001 eller förordningen.

3 — Artikel 76 i förordningen.

medlemsstaterna och Efta-staterna Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, som är en parallellkonvention till 1968 års Brysselkonvention. En revidering av konventionerna har företagits, och rådet har nått enighet om innehållet i den reviderade versionen. Kontinuiteten i revideringsarbetet bör inte brytas.”

5. Skäl 19 i förordningen har följande lydelse:

”Kontinuiteten mellan Brysselkonventionen och denna förordning bör säkerställas, och övergångsbestämmelser bör därför införas. Likaså måste kontinuitet råda när det gäller EG-domstolens tolkning av bestämmelserna i Brysselkonventionen, och 1971 års protokoll bör därför fortsätta att också tillämpas på de fall som har anhängiggjorts när förordningen träder i kraft.”

6. De övergångsbestämmelser som nämns i skäl 19 återfinns i artikel 66 i förordningen, där följande föreskrivs:

”1. Bestämmelserna i denna förordning skall tillämpas endast på rättsliga förfaranden som har inletts och på officiella handlingar (*actes authentiques*) som har upprättats eller registrerats efter förordningens ikraftträdande.

2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes innan förordningen trädde i kraft skall dock domar som meddelas efter denna tidpunkt erkännas och verkställas enligt kapitel III,

a) om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes efter Bryssel- eller Luganokonventionens ikraftträdande både i ursprungsmedlemsstaten och i den medlemsstat där verkställighet begärs,

b) i alla andra fall om domstolens behörighet grundade sig på bestämmelser som överensstämde med bestämmelserna antingen i kapitel II eller i en konvention som ingåtts mellan ursprungsmedlemsstaten och den stat där verkställighet begärs och som gällde när förfarandena inleddes.”

7. I artikel 76 i förordning nr 44/2001 föreskrivs att ”[d]enna förordning träder i kraft den 1 mars 2002”.

B – *Nationell rätt*

8. Enligt 37 § 1 i Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (lag om internationell privat- och processrätt, nedan kallad ZMPS) har ”tjeckiska domstolar behörighet i tvister som avser egendom om de är behöriga enligt tjeckisk lagstiftning”.

9. Enligt 63 § i ZMPS är ”avgöranden från domstolar i utlandet inom de områden som anges i 1 § … verkställbara i Republiken Tjeckien i den mån de har förvärvat bindande rättsverkan genom intyg från en behörig utländsk myndighet och har erkänts av tjeckoslovakiska myndigheter”.

10. Enligt 64 § i ZMPS kan ”en utländsk dom inte erkännas eller verkställas när ...

c) den part i förfarandet mot vilken domen ska erkännas inte har beretts tillfälle att i vederbörlig ordning delta i förfarandet vid den utländska domstolen, särskilt om denne inte personligen delgavs stämningsansökan eller ansökan varigenom talan väcktes, eller om han inte personligen delgavs svarandens ansökan om att väcka talan,

d) erkännandet strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i Tjeckien, eller

e) det inte föreligger någon ömsesidighet vid erkännande och verkställighet av domar. Ömsesidighet krävs emellertid inte om den utländska domen inte avser en tjeckisk medborgare eller en juridisk person.”

III – Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågor

11. Genom dom av den 15 april 2003 ålade Landesgericht für Zivilrechtssachen de Graz (regional tvistemålsdomstol i Österrike) bolaget Sewar spol. Sro. att betala vissa belopp till Wolf Naturprodukte GmbH.

12. Den 21 maj 2007 vände sig Wolf Naturprodukte GmbH till Okresní soud ve Znojmě (distriktsdomstol i Znojmo, Republiken Tjeckien) och begärde att den österrikiska domstolens dom skulle förklaras verkställbar i Republiken Tjeckien samt att anspråket på gäldenärens tillgångar skulle verkställas. Till stöd för sin ansökan åberopade Wolf Naturprodukte GmbH bestämmelserna i förordning nr 44/2001.

13. Okresní soud ve Znojmě avslog genom beslut av den 25 oktober 2007 sökandens ansökan och slog fast att bestämmelserna i artikel 66.1 och 66.2 i förordning nr 44/2001 i det aktuella fallet inte var tillämpliga av tidsmässiga skäl (*ratione temporis*). Med tillämpning av ZMPS slog Okresní soud ve Znojmě fast att den österrikiska domen inte uppfyllde kraven för att erkännas och verkställas i Republiken Tjeckien. Dels rörde det sig om en tredskodom och av uppgifterna i målet framgick att svaranden inte hade beretts tillfälle att delta i förfarandet (svaranden delgavs stämningsansökan den 15 april 2003 och domen meddelades samma dag). Dels var kravet på ömsesidighet beträffande erkännande och verkställighet av domar mellan Republiken Tjeckien och Republiken Österrike inte uppfyllt.

14. Wolf Naturprodukte GmbH överklagade detta beslut. Genom beslut av den 30 juni 2008 ogillade Krajský soud v Brně (regional domstol i Brno) överklagandet och fastställde beslutet från domstolen i första instans.

15. Sökanden överklagade detta beslut till Nejvyšší soud České republiky (Republiken Tjeckiens högsta domstol) och gjorde gällande att artikel 66 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så att den avgörande tidpunkten inte är när konventionen trädde i kraft för varje enskild medlemsstat, utan när den i allmänhet trädde i kraft.

16. Nejvyšší soud bedömde att det utifrån ordalydelsen av artikel 66 inte är möjligt att med säkerhet fastställa det tidsmässiga tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001. Denna domstol beslutade därför att målet ska vilandeförklaras och att följande fråga ska hänskjutas till Europeiska unionens domstol för ett förhandsavgörande:

”Innebär artikel 66.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område att en förutsättning för förordningens tillämpning är att den vid tidpunkten då en dom meddelas hade trätt i kraft både i den stat vars domstol meddelade domen och i den stat där en part ansöker om att denna dom ska erkännas och verkställas?”

IV – Förfarandet vid EU-domstolen

17. Begäran om förhandsavgörande inkom till domstolens kansli den 2 november 2010.

18. Republiken Tjeckien, Republiken Lettland, Förbundsrepubliken Tyskland och kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden.

V – Prövning av tolkningsfrågan

A – *Mening och innehåll i artikel 66 samt tolkningsfrågans omfattning*

19. Den fråga som den hänskjutande domstolen har ställt, och som ovan återgivits, motiverar enligt min uppfattning vissa inledande klargöranden.

20. För det första är det viktigt att påpeka att även om frågan formellt sett handlar om artikel 66.2 och närmare bestämt om vilken ”rumslig” dimension som uttrycket ”ikraftträdande” i förordningen har i denna övergångsbestämmelse, är det uppenbart att detta ”ikraftträdande” inte kan ha olika räckvidd i de två olika punkterna i denna artikel. Jag ska återkomma till detta senare. Jag anser således att frågan bör innefatta artikel 66 i sin helhet och att det inte bör göras någon åtskillnad mellan de två punkterna.

21. För det andra är det viktigt att förstå bestämmelsens mening och utformning, det vill säga dess del i ”strukturen” av förordning nr 44/2001 i dess helhet.

22. Eftersom artikel 66 är en övergångsbestämmelse har den i första hand ett rättssäkerhetssyfte. Med tanke på förordningens betydelsefulla tillämpningsområde (domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar), var det av avgörande betydelse att klargöra på vilka rättsliga förfaranden och domar som bestämmelserna i förordningen var tillämpliga i tidsmässigt hänseende.

23. Därför fastställde unionslagstiftaren en regel i den första punkten i artikeln och ett undantag i den andra. Regeln är helt enkelt att bestämmelserna i förordningen ska tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts efter det att förordningen trädde i kraft. Det innebär (och detta är viktigt) att förordningen då är tillämplig i sin helhet, såväl beträffande domstols behörighet som beträffande erkännande och verkställighet av domar.

24. Undantaget är, oaktat de överväganden som nedan redogörs för, att bestämmelserna i förordningen kan tillämpas på rättsliga förfaranden som inletts men inte avslutats när förordningen trädde i kraft. Här avses, såsom uttryckligen föreskrivs, således sådana rättsliga förfaranden där en dom meddelas efter ikraftträdandet. I sådana fall är förordning nr 44/2001 endast tillämplig vad beträffar erkännande och verkställighet av sådana domar, och de regler enligt vilka det tidigare fastställts vilken domstol som var behörig att pröva talan berörs av naturliga skäl inte. Detta undantag är tillämpligt i flera olika situationer, vilket framgår av lydelsen av artikel 66.2 som ovan återgivits. Utan att det finns anledning att i detalj redogöra för dessa olika situationer och bortsett från att vissa klargöranden görs här nedan, är det uppenbart att dessa situationer bör bli föremål för en restriktiv tolkning eftersom de utgör undantag från huvudregeln. Det ska således redan här påpekas att det knappast kan finnas utrymme för extensiva tolkningar, som den som Tysklands företrädare har föreslagit.

25. I detta sammanhang råder således inte minsta tvivel om vad ”ikraftträdande” betyder i ”rumsligt” hänseende vid den tidpunkt då förordning nr 44/2001 träder i kraft. Liksom alla unionens rättsakter träder den i kraft inom unionens territorium om inget annat särskilt föreskrivs och det finns ingenting att tillägga rörande detta. I de stater som senare anslöt sig till unionen trädde förordningen i kraft först på anslutningsdagen. [4]

26. Detta innebär att när förordning nr 44/2001 trädde i kraft år 2002, fanns det ingen anledning att fråga sig huruvida det är tillräckligt att förordningen hade trätt i kraft i den stat där domen meddelades, eftersom alla medlemsstater är likställda i förhållande till bestämmelsen. [5]

27. Det bör härvid påpekas att det enligt min uppfattning är högst tveksamt om några slutsatser kan dras av en jämförelse mellan artikel 66 och motsvarande tidigare bestämmelser i Bryssel- samt Luganokonventionen. [6]

4 — I anslutningsfördraget finns inga särskilda regler om tillämpningen av förordning nr 44/2001, varför den får anses tillämplig i Republiken Tjeckien från och med den 1 maj 2004, i enlighet med bestämmelserna i förordningen.

5 — Denna bedömning påverkas enligt min uppfattning inte av de särskilda omständigheterna i det danska fallet. Se, i detta avseende, Peers, S., Justice and Home Affairs Law, Oxford EU law library, 3:e uppl., nr 8.2.5, s. 619.

6 — I artikel 54 i Brysselkonventionen (senare ändrad genom artikel 16 i Spaniens och Portugals anslutningskonvention av den 26 maj 1989, EGT L 285, s. 1) och artikel 54 i Luganokonventionen av den 16 september 1988 föreskrevs uttryckligen ett krav på ”dubbelt ikraftträdande”. Konventionen skulle således ha trätt i kraft i såväl ursprungsstaten som den stat där domen görs gällande för att bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar skulle vara tillämpliga. Det är fullt logiskt att införa en sådan bestämmelse i ett internationellt instrument där ömsesidigheten har en central betydelse (varför den även infördes i artikel 63 i rådets beslut 2007/712/EG av den 15 oktober 2007 om undertecknande, på gemenskapens vägnar, av konventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 339, s. 1)), men den behövde inte införas i förordningen.

28. Att ställa sig frågan huruvida det, mot bakgrund av den rättsliga situation som uppkom i och med den första utvidgningen av unionen två år senare, kan göras åtskillnad mellan olika medlemsstater (och därmed mellan deras respektive unionsmedborgare) vad gäller uttrycket ”ikraftträdande” i artikel 66, är praktiskt taget liktydigt med att fråga sig om man kan undanta de nya medlemsstaterna (och deras medborgare) från en övergångsbestämmelse, artikel 66, vars syfte har direkt anknytning till rättssäkerheten och därmed till rättsstaten.

29. Det skulle framför allt innebära att man tillämpade en ”statisk” syn på denna övergångsbestämmelse och att den bara skulle omfatta de stater (samt deras medborgare) som var medlemmar i unionen när förordningen trädde i kraft. Detta medför emellertid vissa problem.

30. Att i ett fall som det förevarande utgå från att de nya medlemsstaterna ska verkställa domar som inte bara har meddelats i rättsliga förfaranden som inletts innan dessa stater anslöt sig till unionen, vilket är uteslutet på grund av regeln i artikel 66.1, utan som även har meddelats innan förordningen trädde i kraft, vilket också är uteslutet på grund av undantaget som föreskrivs i artikel 66.2, är liktydigt med att beröva dessa medlemsstater (samt deras unionsmedborgare) det viktigaste innehållet i dessa övergångsbestämmelser.

31. Därför anser jag, av skäl som jag ska redogöra för nedan, att kraven på rättssäkerhet och rätt till ett effektivt domstolsskydd (artikel 47 i stadgan), vilka ligger till grund för artikel 66 i dess helhet, gör att det antagande som den hänskjutande domstolen har formulerat som en fråga, det vill säga att det är tillräckligt att förordningen har trätt i kraft i den stat där domen meddelas vid tidpunkten då den meddelas, för att den ska kunna verkställas i en medlemsstat där förordningen inte hade trätt i kraft, vare sig då det rättsliga förfarandet inleddes eller då domen meddelades, inte kan godtas.[7]

B – *Artikel 66 kan i egenskap av övergångsbestämmelse med hänsyn till det område som den reglerar endast bli föremål för en ”dynamisk” tolkning*

32. Artikel 66 i förordningen är en övergångsbestämmelse vars funktion på grund av förordningens karaktär och innehåll inte kan förbrukas vid den så kallade övergången från konvention till förordning år 2002 genom att det görs en ”statisk” tolkning (ett slags ”frusen bild”) av bestämmelsen. Mot bakgrund av det reglerade områdets karaktär rör det sig i stället om en övergångsbestämmelse som ska tillämpas varje gång nya medlemsstater ansluts, på samma sätt som den har tillämpats i de stater (och för de medborgare) som ingick i unionen år 2002. Jag har försökt att förklara varför jag anser att det antagande som har formulerats som en fråga i förevarande mål innebär en ”desarmering” av bestämmelserna i artikel 66 i förordning nr 44/2001 för de medlemsstater (och medborgare) som anslutit sig till unionen efter det att förordningen trädde i kraft. Därför kan det krävas en ”dynamisk” syn på denna övergångsbestämmelse.

33. En systematisk och teleologisk tolkning av förordning nr 44/2001 ger också stöd för denna uppfattning. Förordning nr 44/2001 kan uppfattas som ett instrument för att den gemensamma marknaden ska fungera väl, med syfte att möjliggöra samt underlätta erkännande och verkställighet av domar mellan olika medlemsstater. Det skulle också kunna bli lättare att uppnå målet om ”fri rörlighet för domar” på privaträttens område[8], om man som den tyska regeringen har föreslagit tillät ett erkännande av en dom som meddelats när förordningen har trätt i kraft i ursprungsmedlemsstaten, men ännu inte har trätt i kraft i den stat där domen görs gällande. Jag anser emellertid att denna lösning inte är möjlig, eftersom ett förverkligande av målet om fri rörlighet inte får äventyra jämvikten mellan kärandens och svarandens intressen i målet.

7 — Det råder för övrigt näst intill full enighet om detta i doktrinen, särskilt den tyska där denna fråga har behandlats utförligt. Se härvidlag, bland annat, Kropholler, J. och von Hein, J., *Europäisches Civilprozeßrecht: Komentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen 2007, EuVTVO, EuMVVO und EuGFVO*, 2011, s. 709–717; Becker, M., ”Anerkennung deutscher Urteile in der Tschechischen Republik”, *Balancing of interests. Liber Amicorum Peter Hay*, Verlag Rect. Und Wirtschaft GngH, Frankfurt am Main, 2005, s. 26; Hess, B., ”Die intertemporale Anwendung des europäischen Zivilprozessrechts in den EU-Beitrittsstaaten”, *IPRax 2004, Heft 4*, s. 375; samt Becker, M. och Müller, K., ”Intertemporale Urteilsanerkennung und Art. 66 EuGVO”, *IPRax 2006, FET 5, s*. 436.

8 — Se skäl 6 till förordningen.

34. Såsom jag inledningsvis påpekat omfattar förordning nr 44/2001 två stora områdesblock, vilka emellertid tillsammans utgör en helhet. Här finns å ena sidan den grupp av bestämmelser som handlar om ”fördelningen” av domstolarnas behörighet på privaträttens område inom unionen, å andra sidan reglerna om erkännande samt verkställighet av domar. Det finns ett nära samband mellan dessa båda block. En ingående granskning av förordningen visar att unionslagstiftaren inte har tänkt sig att de ska tillämpas oberoende av varandra, utan att de ska betraktas som en helhet.

35. Artikel 66.1 utgör ett tydligt uttryck för detta. Genom att det i artikel 66.1 är tidpunkten då det rättsliga förfarandet inleddes som utgör utgångspunkt för förordningens tillämplighet, säkerställs det att den dom som görs gällande har meddelats i enlighet med behörighetsreglerna i förordningen.

36. I viss mån är även artikel 66.2 ett uttryck för denna tanke. Även om artikel 66.2 som tidigare nämnts formellt sett utgör ett undantag till huvudregeln i artikel 66.1, har nämnda bestämmelse i detta hänseende materiellt sett i väsentlig omfattning förlorat sin karaktär av undantag. Enligt artikel 66.2 är det möjligt att tillämpa bestämmelserna i förordningen om erkännande och verkställighet, om det rättsliga förfarandet inletts innan förordningen trädde i kraft och domen meddelats efter det att den trädde i kraft. Detta kan i princip ske om behörigheten för domstolarna i den stat där domen meddelades har fastställts i enlighet med reglerna i förordningen eller i enlighet med regler med identiskt eller liknande innehåll i en internationell konvention vilken de två medlemsstaterna är bundna av.

37. Detta samspel mellan de två grundkomponenterna i förordning nr 44/2001 (behörighet och erkännande) beror på att den fria rörligheten för domar måste förverkligas inom ramen för ett system där en avvägning görs mellan parternas intressen. Utan risk för överdriven förenkling kan bestämmelserna om behörighet i förordningen främst sägas syfta till att skydda svarandens intressen (vilken endast i undantagsfall behöver väcka talan i en annan stat än den där han har sitt hemvist), medan bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar främst skyddar käranden (som har möjlighet att få till stånd en snabb, säker och effektiv verkställighet av domen i en annan medlemsstat). [9]

38. Domstolen har uttryckligen hänvisat till detta nära samband mellan de båda blocken av bestämmelser, i sitt yttrande 1/03 av den 7 februari 2006. [10] Enligt punkt 163 i yttrandet ”motiveras det förenklade förfarande i fråga om erkännande och verkställighet som föreskrivs i artikel 33.1 i nämnda förordning – enligt vilken en dom som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas, och som med tillämpning av artikel 35.3 i princip innebär att det inte görs någon prövning av huruvida ursprungsmedlemsstatens domstol var behörig – av det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och i synnerhet av det förtroende som domstolen i den stat där domen görs gällande har för domstolen i ursprungsstaten mot bakgrund av bland annat behörighetsreglerna i kapitel II i förordningen”.

39. Omständigheterna i förevarande mål visar att en tolkning som innebär att förordningen är tillämplig när ett rättsligt förfarande har inletts efter det att förordningen trädde i kraft i ursprungsmedlemsstaten men innan den trädde i kraft i den stat där verkställighet begärs, kan medföra att sambandet mellan de två blocken av regler i förordningen bryts och att jämvikten mellan kärandens och svarandens intressen rubbas. Det är en konsekvens som unionslagstiftaren enligt min uppfattning har försökt att undvika.

9 — Beträffande doktrinen, se Kropholler, J., a.a. Beträffande Brysselkonventionen, se även domstolens dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler (REG 1980, s. 1553; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197), punkt 13 (”Det är på grund av de garantier som svaranden beviljas i det ursprungliga förfarandet som konventionen, i avdelning III, är mycket liberal vad gäller erkännande och verkställighet.”).

10 — REG 2006, s. I-1145. Begäran om yttrande handlade om huruvida Europeiska gemenskapen hade exklusiv eller delad behörighet att ingå den nya konventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område som var avsedd att ersätta Luganokonventionen.

40. Till att börja med ska det påpekas att inget av villkoren i artikel 66.2 är uppfyllt i förevarande mål. Republiken Tjeckien hade nämligen varken tillträtt Brysselkonventionen, Luganokonventionen eller någon annan konvention med Österrike inom detta område. De bestämmelser som tillämpades för att fastställa den österrikiska domstolens behörighet överensstämde vidare inte med ”bestämmelserna i kapitel II” i förordningen, vilket krävs enligt artikel 66.2 b. I stället för de regler som uttryckligen föreskrivs i kapitel II (närmare bestämt i avsnitten 2–7) tillämpades de nationella bestämmelser som avses i artikel 4 och som är tillämpliga om svaranden inte har hemvist i en medlemsstat. Detta innebär såsom tidigare påpekats att svaranden inte kunde tillgripa de försvarsmekanismer som föreskrivs i förordningen (till exempel möjligheten att få del av handlingar inom rimlig tid).

41. För att återanknyta till det tidigare resonemanget är det grundläggande problemet med den ovan beskrivna lösningen att en svarande som hade hemvist i en stat som ännu inte var medlem i unionen när det rättsliga förfarandet inleddes, enligt förordningen då skulle ha behandlats som om han haft hemvist i ett tredjeland. Detta innebär att även om förordningen var tillämplig befann sig svaranden i en svagare position processrättsligt sett än vad han hade gjort om han hade haft hemvist i en medlemsstat.

42. Den österrikiska domstolens behörighet skulle inte ha fastställts med stöd av artikel 3 i förordning nr 44/2001 [11] och inte heller med stöd av de behörighetsregler som uttryckligen föreskrivs i förordningen, i vilken huvudregeln är att det är domstolen där svaranden har hemvist som är behörig. [12] Eftersom svaranden vid denna tidpunkt inte hade hemvist i en medlemsstat skulle domstolarnas behörighet enligt artikel 4 i förordningen [13] ha bestämts i enlighet med lagen i den medlemsstat där talan väcktes (de österrikiska lagarna om domstols behörighet).

43. Vidare skulle svaranden ha berövats vissa rättigheter till försvar som han skulle ha kunnat åberopa om han vid den tidpunkten hade haft hemvist i en stat som redan hade anslutit sig till Europeiska unionen. Så är fallet med de rättigheter som föreskrivs i artikel 26 i förordning nr 44/2001, där det anges att ”[o]m talan väcks vid en domstol i en medlemsstat mot en svarande som har hemvist i en annan medlemsstat, och svaranden inte går i svaromål, skall domstolen självmant förklara sig obehörig, såvida den inte är behörig enligt bestämmelserna i denna förordning” (punkt 1). Dessutom ska domstolen ”låta handläggningen av målet vila till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att få del av stämningsansökan eller motsvarande handling i så god tid att han kunnat förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder för detta syfte har vidtagits” (punkt 2).

44. I förevarande mål har det just gjorts gällande att svaranden inte har kunnat medverka i förfarandet på grund av att han inte har fått del av stämningsansökan inom rimlig tid. [14] Att under sådana förhållanden kunna begära att domen ska verkställas med stöd av förordning nr 44/2001 vore ologiskt, eftersom det skulle rubba jämvikten mellan parternas intressen och sambandet mellan förordningens två huvuduppsättningar av regler.

11 — Där föreskrivs följande: ”1. Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel. 2. Särskilt de nationella bestämmelser om domstols behörighet som återfinns i bilaga I får inte tillämpas mot en sådan person.”

12 — Denna uppfattning vinner bland annat stöd av domstolens dom av den 16 juli 2009 i mål C-168/08, Hadadi (REG 2009, s. I-6871), avseende rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EGT L 338, s. 1). Av punkt 30 i domen framgår att såvitt gäller tillämpningen av denna förordning avseende erkännande av en dom om äktenskapsskillnad som meddelats i en annan medlemsstat, saknar det betydelse på grundval av vilka bestämmelser den domstol som meddelade domen grundade sin behörighet, om en tillämpning av artikel 3.1 i förordning nr 2201/2003 kunde medföra att domstolen var behörig.

13 — Artikel 4.1 i förordningen har följande lydelse: ”Om svaranden inte har hemvist i en medlemsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 22 och 23.”

14 — Vad beträffar systemet med ”dubbelkontroll” av en utebliven svarandens rätt till försvar i förordning nr 44/2001, se domstolens dom av den 14 december 2006 i mål C-283/05, ASML Netherlands BV (REG 2006, s. I-12041), punkt 29 och följande punkter, samt generaladvokaten Légers förslag till avgörande i samma mål, föredraget den 28 september 2006, punkt 112. Det bör även erinras om att det i artikel 35.3 i förordning 44/2001 föreskrivs att domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten inte får omprövas av den domstol som prövar frågan om erkännande. Även denna bestämmelse bygger på förutsättningen att förordningen tillämpas på grund av att bestämmelserna om domstols behörighet i förordningen först har tillämpats. Se härvidlag Becker, M. och Müller, K., *a.a.*, s. 432.

45. Ovanstående överväganden torde bekräfta, såväl ur ett systematiskt perspektiv som teleologiskt sett, att den enda lämpliga tolkningen av förordningen, som är förenlig med rättssäkerhet och processrättsliga garantier, är att den fulla verkan av övergångsbestämmelserna i de två punkterna i artikel 66 i förordning nr 44/2001 på ett dynamiskt sätt bör utsträckas till att omfatta de stater som anslutit sig till unionen efter det att förordningen trädde i kraft.

46. Den tolkning som jag föreslår får nödvändigtvis direkta följder för svaret på den fråga som den hänskjutande domstolen har ställt. Förordning nr 44/2001 är bara tillämplig i Republiken Tjeckien på de villkor som anges i de båda punkterna i artikel 66 i förordningen, närmare bestämt med samma verkan som bestämmelsen en gång hade då den trädde i kraft. För att förordning nr 44/2001 med framgång ska kunna åberopas som grund för en begäran om verkställighet av en dom måste den således ha trätt i kraft såväl i den medlemsstat där domen meddelades som i den medlemsstat där domen begärs verkställd.

VI – Förslag till avgörande

47. Följaktligen föreslår jag att domstolen besvarar den tolkningsfråga som Nejvyšší soud České republiky (Republiken Tjeckien) har ställt på följande sätt:

Artikel 66 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en förutsättning för förordningens tillämpning är att den hade trätt i kraft både i den stat vars domstol meddelade domen och i den stat där en part ansöker om att denna dom ska erkännas och verkställas, antingen vid den tidpunkt då talan väcktes eller vid den tidpunkt då domen meddelades, förutsatt att villkoren i artikel 66.2 är uppfyllda.